

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

- С.М. Симоненко** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського
- В.О. Климчук** – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету
- Л.П.Бутузова** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осінчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротики у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

Тетяна Можаровська*асистент кафедри
соціальної та практичної психології*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Сучасний етап розвитку суспільства містить у собі досвід минулих поколінь і, водночас, вбирає у себе реалії сьогодення, які неодмінно будуть відображені у майбутньому. Кризові умови політичного, економічного, культурного, екологічного життя суспільства формують загальний фон соціальної ситуації, що визначає подальший розвиток особистості підлітка.

У підлітковому віці зосередженні джерела становлення особистості, а сам віковий період характеризується нестабільними показниками, які визначаються соматичними, психічними і соціальними змінами, а також найбільшою залежністю від реалій довкілля [3].

Спираючись на дослідження розвитку екологічної свідомості [4, 6, 7, 8], а також враховуючи загальні особливості, умови та механізми розвитку особистості підліткового віку [1, 2, 3], можна виділити наступні особливості екологічної свідомості зазначеного вікового періоду.

Перед усім, розвиток екологічної свідомості в онтогенезі найповніше можна проаналізувати через особливості суб'єктивного ставлення до об'єктивної дійсності (а саме до оточуючого середовища – природного, штучного, соціального) [9].

В цілому, можна виділити два етапи онтогенезу суб'єктивного ставлення до навколишнього середовища – суб'єктний та об'єктний. Суб'єктний етап притаманний кожному окремому віковому періоду і характеризується домінуванням суб'єктного сприйняття навколишньої дійсності [6, 7]. Він охоплює дошкільний, молодший шкільний, молодший та середній підлітковий вік. Суттєвим для молодшого та середнього підліткового віку є домінування функціонального та установочного аспектів суб'єктного сприйняття та суб'єктифікації як механізмів виникнення суб'єктного ставлення до оточуючого світу. На основі цього зростає значення вчинкового та практичного компонентів взаємодії з навколишнім світом, які між собою тісно пов'язані. Старший підлітковий вік визначається перехідним від етапу суб'єктності до етапу об'єктності взаємодії з навколишнім середовищем і характеризується своєю непрагматичністю у ставленні до об'єктів навколишньої дійсності. Взаємодія з навколишнім світом, на цьому етапі, носить

перцептивно-афективний характер, який у юнацькому віці остаточно закріплюється як основний та базовий компонент взаємодії [6].

Тому, процес вироблення особистісного ставлення до оточуючого середовища у підлітковому віці можна визначити, як епоху суб'єктифікації – надання об'єктам оточуючого світу суб'єктивного значення.

Об'єктний етап характеризується домінуванням відповідно об'єктного сприйняття навколишньої дійсності і охоплює старший підлітковий, юнацький і більш пізні вікові періоди [6].

Розвиток екологічної свідомості у підлітковому віці можна охарактеризувати через його ставлення до навколишнього світу, та природи зокрема [4, 6, 7]. Так, молодший підлітковий вік вважається найбільш сприятливим для цілеспрямованого формування екологічної свідомості. Інтенсивність взаємодії з навколишнім середовищем у підлітка може бути досить високою. Поряд із пізнавальним інтересом до довкілля проявляється потреба у прямій взаємодії з природою, на основі чого складаються сприятливі умови для формування екологічної поведінки. На цьому етапі характерним є виділення природних об'єктів, а також елементів навколишнього середовища у коло значимих Інших, що визначає об'єкти навколишньої дійсності, як важливі, необхідні, а іноді референтні Інші. Зберігається непрагматичний характер взаємодії з природними об'єктами. Саме у цьому віці рівень інтенсивності непрагматичного ставлення до природи та зовнішніх об'єктів досягає свого максимального значення, порівняно з іншими віковими етапами.

Середній підлітковий вік, перш за все, характеризується тим, що пізнавальний інтерес до світу природи починає втрачати своє першочергове значення і поступається місцем інтересу до людини, взаємодії між людьми. Але, з іншого боку, підлітки вже можуть самостійно реалізовувати складні технології взаємодії з природою. Таким чином, особливу увагу у середньому підлітковому віці необхідно зосередити на організації участі підлітків у сфері формування стратегій і технологій екологічної діяльності.

Старший підлітковий вік вважається критичним, а тому найбільш психологічно складним етапом формування екологічної свідомості. У цьому віці вже домінує об'єктивне уявлення про світ природи, а прагматизм по відношенню до неї сягає максимуму. Чітко виокремлюються групи дітей, які характеризуються високоінтенсивним ставленням до світу природи і відрізняються від більшості однолітків за характеристиками розвитку екологічної свідомості. Як вважають С. Дерябо та В. Ясвін у цей період видозмінюється суб'єктне сприйняття об'єктів зовнішнього середовища: суб'єктно спрямована діяльність змінюється на об'єктну

установку по відношенню до оточуючого середовища [6]. При збереженні елементів суб'єктифікації на цьому етапі, вона вже не є визначальним фактором у ставленні до зовнішніх об'єктів, а інтенсивність цього ставлення є найнижчою серед усіх періодів онтогенезу.

У цьому віці змінюється сфера прояву ставлення до навколишнього середовища, коли притаманний підлітку прагматизм реалізується у практичній сфері.

Список використаних джерел

1. Аверин В. А. Психология детей и подростков / Аверин В. А. — СПб : Изд-во В. А. Михайлов, 1998. — 379 с.
2. Байярд Р. Т., Байярд Д. Ваш беспокойный подросток / Байярд Р. Т., Байярд Д. ; пер. с англ. — М. : Просвещение, 1991. — 224 с.
3. Выготский Л. С. Педология подростка // Собр. соч.: в 6-ти т. — М.: Педагогика, 1984. — Т. 4: Детская психология. — С. 5-242.
4. Глебов В. В. Экологическая психология : Учебное пособие / В. В. Глебов — М. : РУДН, 2008. — 243 с.
5. Дерябо С. Д. Экологическая психология: Диагностика экологического сознания / С. Д. Дерябо ; Акад. пед и соц. наук, Моск. психол.-соц. ин-т. — М. : МПСИ, 1999. — 310 с.
6. Дерябо С. Д. Экологическая психология и педагогика [Электронный ресурс] / Дерябо С. Д., Ясвин В. А. Экологическая педагогика и психология. — Ростов-на-Дону : Изд-во Феникс, 1996. — 480с. — Режим доступа: mir.zavantag.com.
7. Львовичкіна А. М. Основи екологічної психології: Навч. посібник / Львовичкіна А. М. — К. : МАУП, 2004. — 136 с.
8. Медведев В. И. Экологическое сознание : учебное пособие / В. И. Медведев, А. А. Алдашева; 2-е изд. — М. : Логос, 2001. — 384 с.
9. Скребець В. О. Екологічна психологія: Навч. посібник / Скребець В. О. — К. : МАУП, 1998., 144 с.

Людмила Фальковська
старший викладач кафедри
соціальної та практичної психології

АРХЕТИП СПРАВЕДЛИВОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ КАЗКАХ

В аналітичній психології архетип розглядається як універсальна початкова вроджена психічна структура, що утворює зміст колективного несвідомого, представлена в образах і мотивах сновидінь, в загальнолюдській символіці міфів, казок тощо. Ці колективні універсальні моделі, що виникають з колективного несвідомого є основним змістом релігій, міфології, легенд та казок.

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.